

Π.3.1.4 *Ολοκληρωμένα παραδείγματα εκπαιδευτικών σεναρίων
ανά γνωστικό αντικείμενο με εφαρμογή των αρχών σχεδίασης*

Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας

Β΄ Λυκείου

Τίτλος:

«Η πόλη στη λογοτεχνία»

ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΚΙΟΣΣΕΣ

**ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ**

Θεσσαλονίκη 2011

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΕΡΓΟΥ

ΠΡΑΞΗ: «Δημιουργία πρωτότυπης μεθοδολογίας εκπαιδευτικών σεναρίων βασισμένων σε ΤΠΕ και δημιουργία εκπαιδευτικών σεναρίων για τα μαθήματα της Ελληνικής Γλώσσας στην Α/βάθμια και Β/βάθμια εκπαίδευση» MIS 296579 (κωδ. 5.175), - ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ ΠΡΑΞΗ, στους άξονες προτεραιότητας 1-2-3 του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση», η οποία συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και εθνικούς πόρους.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: Ι.Ν. ΚΑΖΑΖΗΣ

ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: ΒΑΣΙΛΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ

ΠΑΡΑΔΟΤΕΟ: Π.3.1.4 *Ολοκληρωμένα παραδείγματα εκπαιδευτικών σεναρίων ανά γνωστικό αντικείμενο με εφαρμογή των αρχών σχεδίασης*

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΠΑΡΑΔΟΤΕΟΥ: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ

Υπεύθυνος υπο-ομάδας εργασίας λογοτεχνίας: Βασίλης Βασιλειάδης

ΦΟΡΕΑΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ: ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

<http://www.greeklanguage.gr>

Καραμαούνα 1 – Πλατεία Σκρα Τ.Κ. 55 132 Καλαμαριά, Θεσσαλονίκη

Τηλ.: 2310 459101, Φαξ: 2310 459107, e-mail: centre@komvos.edu.gr

Περιεχόμενα

Ταυτότητα Σεναρίου	4
Εισαγωγή	4
Σκοποθεσία	6
Δεξιότητες	7
Αξιοποίηση των ΤΠΕ	8
Κείμενα	8
Μεθόδευση της διδασκαλίας	12
Αναλυτική περιγραφή των φάσεων υλοποίησης του σεναρίου	12
Α΄ φάση: Πριν από την ανάγνωση	12
Β΄ Φάση: Ανάγνωση	15
Γ΄ Φάση: Μετά την ανάγνωση	19
Αξιολόγηση	20
Φύλλα Εργασίας	20
Άλλες εκδοχές - Κριτική	21
Βιβλιογραφία για τον εκπαιδευτικό	22

Ταυτότητα Σεναρίου

Τίτλος: Η πόλη στη λογοτεχνία

Τάξη: Β΄ Λυκείου

Δημιουργός: Σπυρίδων Κιοσσές

Γνωστικό αντικείμενο: Νεοελληνική λογοτεχνία

Συμβατότητα με το νέο ΠΣ: —

Είδος διδακτικής πρακτικής: ομαδοσυνεργατική διδασκαλία, project, μετωπική διδασκαλία

Προτεινόμενη διάρκεια: 24 διδακτικές ώρες

Δοκιμάστηκε στο σχολείο ή όχι: Πρόκειται για παραδειγματικό σενάριο που προορίζεται για πιλοτική εφαρμογή και αξιολόγηση στη διδακτική πράξη στο πλαίσιο του Ψηφιακού Σχολείου.

Μπορεί να εφαρμοστεί στην τυπική ή/και στην ημιτυπική / άτυπη εκπαίδευση:

Το συγκεκριμένο σενάριο σχεδιάστηκε με γνώμονα την τυπική εκπαίδευση.

Επιμέρους σημεία του θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν στην κατεύθυνση της ημιτυπικής ή και της άτυπης εκπαίδευσης.

Εισαγωγή

Η ευρύτερη θεματική ενότητα «Λογοτεχνικές αναπαραστάσεις του χώρου» έχει ως στόχο να κατανοήσουν οι μαθητές τον τρόπο με τον οποίο λειτουργεί στη λογοτεχνία η έννοια του χώρου, στις διάφορες ρεαλιστικές ή συμβολικές εκφάνσεις του, και στη μεγάλη ποικιλομορφία του: το αστικό και φυσικό περιβάλλον, η χώρα, η πατρίδα, η ξενιτιά, η θάλασσα, το νησί, η ύπαιθρος, η πρωτεύουσα, η πόλη (ή συγκεκριμένα τμήματά της, λ.χ. οι δρόμοι, οι πλατείες, οι συνοικίες, το μετρό), η επαρχία κλπ. Σε πολλά λογοτεχνικά έργα τα παραπάνω δεν συνιστούν απλώς τμήμα του σκηνικού πλαισίου ούτε χρησιμοποιούνται προσχηματικά για την ενίσχυση της αληθοφάνειας της διήγησης. Αντίθετα, αποτελούν συχνά αναπόσπαστο στοιχείο της ποιητικής

σύνθεσης, με ιδιαίτερα έντονη συνδηλωτική φόρτιση, ή στηρίζουν ουσιαστικά την αφηγηματική δομή, προωθούν την εξέλιξη της πλοκής, συντελούν στη διαμόρφωση της ψυχολογίας και της προσωπικότητας των ηρώων, επηρεάζουν τις επιλογές τους, τους παρέχουν ή τους στερούν δυνατότητες δράσης.

Το παρόν διδακτικό σενάριο επιλέγει να εστιάσει στην πόλη, έννοια η οποία κατέχει σημαντική θέση σε μεγάλο μέρος της σύγχρονης αλλά και παλαιότερης λογοτεχνικής παραγωγής. Πολλοί συγγραφείς, σε έργα που ανήκουν σε διάφορα λογοτεχνικά είδη και ρεύματα τόσο της ποίησης όσο (κυρίως) της πεζογραφίας (πρβλ. το λεγόμενο *αστικό μυθιστόρημα*), αναπλάθουν και «σχολιάζουν» λογοτεχνικά τις κοινωνικοπολιτικές εξελίξεις που οδηγούν στην ανάπτυξη των σύγχρονων πόλεων και στις ποικίλες μεταμορφώσεις τους, τη διαμόρφωση της αστικής τάξης, τις ιδεολογικές ζυμώσεις και εν γένει τις νέες συνθήκες ατομικής και συλλογικής εμπειρίας που αναφύονται στο αστικό περιβάλλον. Ειδικότερο θεωρητικό ενδιαφέρον παρουσιάζουν έργα στα οποία η πόλη δεν προσφέρει απλώς το πλαίσιο δράσης των μυθοπλαστικών ηρώων, αλλά διαδραματίζει λειτουργικό ρόλο στη λογοτεχνική σύνθεση. Εξίσου σημαντική βεβαίως είναι η μελέτη των επαρχιακών πόλεων στη λογοτεχνία, σε έργα που απαρτίζουν τη λεγόμενη *επαρχιακή λογοτεχνία*.

Το συγκεκριμένο σενάριο αφορά τη μελέτη της πόλης στην οποία ζουν οι μαθητές ως αντικείμενο λογοτεχνικής αναπαράστασης, όχι απαραίτητα σε «πρωταγωνιστικό» ρόλο, αλλά ακόμη και ως αναγνωρίσιμο παράγοντα με κάποια πάντως λειτουργική σημασία. Οι πόλεις ωστόσο οι οποίες διαθέτουν έντονη λογοτεχνική παρουσία και πολύχρονη ιστορία δεν είναι πολλές στην ελληνική παραγωγή. Εφόσον δεν μπορούν να εντοπιστούν σχετικά λογοτεχνικά κείμενα στα οποία να εμφανίζεται η πόλη των μαθητών, η διδασκαλία μπορεί να εστιάσει σε πόλεις για τις οποίες υπάρχει περισσότερο διαθέσιμο υλικό (λ.χ. Αθήνα, Θεσσαλονίκη, Ιωάννινα, Καβάλα, Ηράκλειο, Κωνσταντινούπολη). Στην περίπτωση αυτή η εργασία μπορεί να στραφεί στην πολύπλευρη μελέτη μίας μόνο πόλης ή να έχει συγκριτικό χαρακτήρα μελέτης δύο ή τριών πόλεων.

Σε κάθε περίπτωση, οι μαθητές πρέπει να κατανοήσουν ότι η πόλη δεν αποτελεί μόνο πηγή έμπνευσης για τους λογοτέχνες, αλλά συνιστά επιπλέον αντικείμενο της δημιουργικής επεξεργασίας τους: δεν «κατασκευάζει» μόνο λογοτεχνία, αλλά επίσης «κατασκευάζεται» από αυτήν. Αποκτά το δικό της λογοτεχνικό προσωπείο, που μπορεί να αλλάζει ανά έργο, συγγραφέα, κειμενικό είδος και εποχή, έχοντας τη δική της μυθοπλαστική υπόσταση και ιστορία. Η ερευνητική εργασία των μαθητών μπορεί να συνδεθεί διαθεματικά με την τοπική ιστορία (συλλογή πληροφοριών, γραπτών και προφορικών μαρτυριών για την ιστορική διαδρομή της πόλης). Η επιλογή της συγκεκριμένης θεματικής θεωρείται ότι θα κινήσει ιδιαίτερα το ενδιαφέρον των μαθητών, καθώς η λογοτεχνική αναφορά σε γνώριμους χώρους θα διεγείρει συναισθήματα, βιώματα και εμπειρίες τους. Με τον τρόπο αυτό προωθείται η συγκινησιακή φόρτιση και η εμπλοκή των μαθητών με το λογοτεχνικό έργο, ενεργοποιείται το συναισθηματικό-βιωματικό τους απόθεμα στην κατασκευή ερμηνειών και τίθεται ο αναγνώστης στην κεντρική θέση της αναγνωστικής διαδικασίας.

Σκοποθεσία

Με τη διδασκαλία του σεναρίου επιδιώκεται γενικά οι μαθητές:

- ✓ Να κατανοήσουν τη διαδικασία *κατασκευής* της πόλης μέσα στο λογοτεχνικό κείμενο και την ειδικότερη σημασιοδοτική της αξία για το σύνολο του έργου (δεν πρόκειται για φωτογραφική αναπαράστασή της, αλλά για λογοτεχνική ανάπλαση, η οποία αξιοποιεί συγκεκριμένες τεχνικές και φέρει ένα ιδιαίτερο νόημα).
- ✓ Να εντοπίσουν τη λειτουργία της πόλης στην ευρύτερη σύνθεση του λογοτεχνικού έργου και την αξία της ως φορέα νοήματος.
- ✓ Να συνειδητοποιήσουν ότι διαφορετικοί συγγραφείς (αλλά και κάτοικοι), σε διαφορετική χρονική στιγμή, προσεγγίζουν και συλλαμβάνουν την πόλη με ποικίλο τρόπο, ανάλογα με την προοπτική που τους παρέχει η κοινωνική τάξη,

η ιδεολογία, η θρησκεία, η καταγωγή, το φύλο, το επάγγελμα, τα προσωπικά βιώματα κλπ.

- ✓ Να αντιληφθούν τη διάδραση του χωροχρονικού πλαισίου με το άτομο, καθώς και τη σημασία της συλλογικής εμπειρίας και μνήμης στη διαμόρφωση της προσωπικότητας και της ιδεολογίας του ατόμου.
- ✓ Να συνδέσουν και να συγκρίνουν την προσωπική εμπειρία της πόλης με τις λογοτεχνικές αναπαραστάσεις της.
- ✓ Να επεκτείνουν και να εμβαθύνουν τη γνώση του περιβάλλοντος χώρου και να ενισχύσουν την αυτοσυνειδησία τους μέσα από αυτή τη διερεύνηση.

Δεξιότητες

Με την ολοκλήρωση του σεναρίου και ανάλογα με τη μορφή που θα λάβει, επιδιώκεται οι μαθητές να είναι σε θέση:

- ✓ Να ανιχνεύουν την ανθρωπογεωγραφία της πόλης στη λογοτεχνία (τόπος, άνθρωποι, χρονικός εντοπισμός στη δυναμική συνάρτηση μεταξύ τους) κατά τη διαχρονική της εξέλιξη.
- ✓ Να κατανοούν τον τρόπο με τον οποίο η λογοτεχνική αφήγηση και η περιγραφή, όπως και οι ειδικότερες αφηγηματικές τεχνικές (λ.χ. ανάμνηση, αναδρομική αφήγηση, εσωτερικός μονόλογος), κατασκευάζουν την πόλη και δομούν τα συστατικά της στοιχεία.
- ✓ Να επισημαίνουν τους ποικίλους (και συχνά συγκρουόμενους) τρόπους προσέγγισης του ίδιου χώρου από διαφορετικούς «παρατηρητές», να τους ερμηνεύσουν και να τους σχολιάσουν κριτικά.
- ✓ Να προσεγγίζουν το περιβάλλον στο οποίο κινούνται με οξυμμένη παρατηρητικότητα και ευαισθησία, έχοντας κριτική συναίσθηση της προσωπικής τους οπτικής.

- ✓ Να εμπλουτίζουν τον τρόπο βίωσης της πόλης τους, ανακαλύπτοντας νέες πτυχές της και εκτιμώντας τόσο τη «φυσική» όσο και την ιδεατή της υπόσταση.

Αξιοποίηση των ΤΠΕ

- ✓ Χρήση επεξεργαστή κειμένου και λογισμικού παρουσίασης (λ.χ. PowerPoint, Prezi), πλοήγηση στο διαδίκτυο.
- ✓ Αξιοποίηση ηλεκτρονικής πλατφόρμας/τεχνολογίας του νέφους (cloud computing) (λ.χ. Wikis, Google Docs, Google Apps)

Σκοπός της χρήσης των ΤΠΕ αποτελεί η ανάπτυξη της ικανότητας των μαθητών να ερευνούν και να επικοινωνούν μεταξύ τους αξιοποιώντας τις νέες τεχνολογίες, να οργανώνουν την εργασία τους, καθώς και να παράγουν πολυτροπικά κείμενα, στο πλαίσιο καλλιέργειας του ψηφιακού γραμματισμού. Όσον αφορά, ειδικότερα, την περίπτωση της λογοτεχνίας, οι ΤΠΕ μπορούν επιπλέον να προωθήσουν την εμπλοκή των μαθητών στη διαδικασία διαπραγμάτευσης και συνοικοδόμησης του λογοτεχνικού νοήματος.

Κείμενα

1) Από τα Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας του Γυμνασίου και Λυκείου (ενδεικτικά) ΚΝΛ Α' Γυμνασίου:

Μιχάλης Γκανάς, «[Γυάλινα Γιάννενα](#)» (ποίημα)

Γιώργος Θεοτοκάς, «[Ο Δημοτικός Κήπος του Ταξιμιού](#)» (Λεωνής. Αθήνα: Εστία, 2004 [1940])

Ίταλο Καλβίνο, «[Μανιτάρια στην πόλη](#)» (Μαρκοβάλντο ή Οι εποχές στην πόλη. Μτφρ. Έφη Καλλιφατίδη. Αθήνα: Καστανιώτης, 2005 [1963])

Κώστας Ουράνης, «[Το θέλγητρο της Ανδαλουσίας](#)» (Ταξίδια: Ισπανία. Αθήνα: Εστία, 1997)

Κοσμάς Πολίτης, «[Τα τσερκένια](#)» (Στου Χατζηφράγκου. Αθήνα: Εστία, 1993 [1963])

Ευγενία Φακίνου, «[Η ζωή στη Σύμη](#)» (Αστραδενή. Αθήνα: Κέδρος, 1982)

Τζων Φόουλς, «[Κοιτώντας την Αθήνα](#)» (Ο Μάγος. Μτφρ. Φαίδων Ταμβακάκης. Αθήνα: Εστία, 1999)

ΚΝΑ Β΄ Γυμνασίου:

Διαμαντής Αξιώτης, «[Η Άννα του Κλήδονα](#)» [Καβάλα] (Ξόβεργα με μέλι. Αθήνα: Νεφέλη, 1994)

Νίκος-Αλέξης Ασλάνογλου, «[Αθήνα](#)»,

Νίκος-Αλέξης Ασλάνογλου, «[Η εξοχική Λευκάδα](#)» (Ταξιδεύοντας στη δροσερή νύχτα. Αθήνα: Ύψιλον, 1991)

Τάσος Καλούτσας, «[Με το λεωφορείο](#)» (Το καινούριο αμάξι. Αθήνα: Νεφέλη, 1995)

Νίκος Κάσδαγλης, «[Τόκιο](#)» (Δρόμοι της στεριάς και της θάλασσας. Αθήνα: Κέδρος, 1988)

Αμαλία Τσακνιά, «[Η πόλη](#)»

Κοσμάς Ι. Χαρπαντίδης, «[Χαλασμένες γειτονιές](#)» (Μανία πόλεως. Αθήνα: Επικαιρότητα, 1993 [Καβάλα])

ΚΝΑ Γ΄ Γυμνασίου:

Μέλπω Αξιώτη, «[Η ψυχή του νησιού](#)» (Το σπίτι μου. Αθήνα: Κέδρος, 1986 [1965])

Μ. Καραγάτσης, «[Ένας Ρώσος συνταγματάρχης στη Λάρισα](#)» (Ο συνταγματάρχης Λιάπκιν. Αθήνα: Εστία, 2006 [1933])

Ζυλ Λαφόργκ, «[Μοιρολόι φεγγαριού στην επαρχία](#)».

ΚΝΑ Α΄ Λυκείου:

Ιάκωβος Πιτσιπίος, «[Ο Πίθηκος Ξουθ ή Τα ήθη του αιώνας](#)» (Ο Πίθηκος Ξουθ ή Τα ήθη του αιώνας. Αθήνα: Νεφέλη, 1995 [1848])

Εμμανουήλ Ροΐδης, «[Αθηναϊκοί περίπατοι](#)» (*Άπαντα*, τ. Γ΄. Επιμ. Α. Αγγέλου. Αθήνα: Ερμής, 1978 [1896])

Παναγής Σκουζές, «[Χρονικό της σκλαβωμένης Αθήνας](#)» (*Χρονικό της σκλαβωμένης Αθήνας*, 1841)

ΚΝΑ Β΄ Λυκείου:

Τέλλος Άγρας, «[Αμάξι στη βροχή](#)» [Αθήνα]

Γιάννης Ρίτσος, «[Ανυπότακτη πολιτεία](#)» [Αθήνα]

Νικηφόρος Βρεττάκος, «[Της Σπάρτης οι πορτοκαλιές](#)»

Κοσμάς Πολίτης, «[Στου Χατζηφράγκου](#)» (*Στου Χατζηφράγκου*. Αθήνα: Εστία, 1993 [1963])

Κωνσταντίνος Θεοτόκης, «[Η Τιμή και το Χρήμα](#)» (*Η Τιμή και το Χρήμα*. Αθήνα: Νεφέλη, 1993 [1914])

Νίκος-Γαβριήλ Πεντζίκης, «[Αρχείον](#)» (*Αρχείον: βιβλίων έρωτος ήτοι της αγάπης που χαρίζει ως φως οικουμενικό ο Κύριος*. Αθήνα: Οι εκδόσεις των φίλων, 1974).

2) *Παράλληλα κείμενα*

Ακρίβος, Κ. 2005. *Καιρός για θαύματα*. Αθήνα: Κέδρος.

Διβάνη, Λ. 2002. *Ενικός αριθμός*. Αθήνα: Καστανιώτης.

Κατσιρέλος, Π. 1983. *Στάση Μαυρομάτη*. Αθήνα: Δωρικός.

Κούγιαλη, Γ. 2000. *Στην αγκαλιά της κρατούσε φεγγάρια*. Αθήνα: Καστανιώτης.

Παπαδόπουλος, Γ. 1999. *Ελπίδα*. Αθήνα: Εξάντας.

Για κείμενα (κυρίως μυθιστορήματα και διηγήματα) τα οποία αναφέρονται στην πόλη της Θεσσαλονίκης, της Αθήνας, της Καβάλας, των Ιωαννίνων, της Πάτρας, του Ρεθύμνου, της Αλεξάνδρειας, της Σμύρνης και της Κωνσταντινούπολης βλ. Αποστολίδου 2000 ([Βιβλιογραφία για τον εκπαιδευτικό](#)). Ιδιαίτερα χρήσιμη είναι επίσης η σειρά των εκδόσεων Μεταίχιμο με τίτλο «Μια πόλη στη Λογοτεχνία», η οποία αποτελείται από ανθολογίες λογοτεχνικών κειμένων για τις εξής πόλεις:

Αλεξάνδρεια, Βόλος, Γιάννενα, Ερμούπολη, Ηράκλειο, Θεσσαλονίκη, Καβάλα, Κέρκυρα, Κωνσταντινούπολη, Κως, Λάρισα, Λευκωσία, Μυτιλήνη, Ναύπλιο, Πάτρα, Σμύρνη, Τρίπολη, Φλώρινα.

Ενδιαφέροντα για την προβληματική του σεναρίου είναι επίσης πολλά σύγχρονα λογοτεχνικά και επιστημονικά έργα, όχι μόνο για τις συγκεκριμένες πόλεις στις οποίες αναφέρονται αλλά και για την έννοια του αστικού χώρου και βιώματος, γενικότερα. Από τα έργα αυτά ο εκπαιδευτικός θα μπορούσε να αντλήσει ιδέες για την επέκταση, τροποποίηση και εμβάθυνση των ερευνητικών εργασιών ενώ επιλεγμένα αποσπάσματα, κατάλληλα για το επίπεδο της τάξης, θα μπορούσαν πιθανόν να αξιοποιηθούν σε κάποια από τις φάσεις υλοποίησης του project ή ως παράλληλα κείμενα για τις εργασίες των μαθητών (βλ. [Βιβλιογραφία για τον εκπαιδευτικό](#)).

3) Ταινίες - Σειρές

Ενδεικτικά:

[Μαγική πόλις](#), Νίκος Κούνδουρος, 1954.

[Συνοικία το όνειρο](#), Αλέκος Αλεξανδράκης, 1961.

Αθήνα: Μια πόλη μαγική, Τάκης Κατσέλης, 1992.

Αθήνα: Αναζητώντας τη χαμένη πόλη, Μαρκ Γκαστίν και Σούλα Δρακοπούλου, 1993.

[Οι πόλεις των συνόρων μας](#), Λάκης Κομνηνός, 1996 [αφιέρωμα στις πόλεις: Αλεξανδρούπολη, Γιάννενα, Έδεσσα, Κάλυμνος, Καστοριά, Κέρκυρα, Κομοτηνή, Κως, Μυτιλήνη, Ξάνθη, Ρόδος, Φλώρινα, Χίος].

Στου Ψυρρή: το δε τανγκό είναι ο χορός του μέλλοντος, Σταύρος Στρατηγάκος, 1997.

Αθήνα: Χειροποίητη πόλη, Αλέξανδρος Παπαηλιού, 1998.

[Πολίτικη κουζίνα](#), Τάσος Μπουλμέτης, 2003.

4) Εκπαιδευτικό υλικό

- ✓ [Περιβάλλον πρόσβασης πηγών πληροφόρησης](#)

- ✓ [Βιβλιονετ](#)
- ✓ [Υπουργείο Πολιτισμού](#)
- ✓ [Ψηφιακό Αρχείο της ΕΡΤ](#)
- ✓ [Εθνική Πινακοθήκη](#)
- ✓ [Σπουδαστήριο Νέου Ελληνισμού](#)
- ✓ [Ζέφυρος](#) (πρόσβαση στους καταλόγους των Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών)
- ✓ www.visitgreece.gr

Χρήσιμο υποστηρικτικό υλικό μπορούν να αποτελέσουν παλαιότερες και σύγχρονες φωτογραφίες της πόλης, λευκώματα, εικαστικές δημιουργίες, χάρτες, μουσική και τραγούδια σχετικά με τις πόλεις, προφορικές μαρτυρίες κατοίκων κ.ά.

Μεθόδευση της διδασκαλίας

Ο εντοπισμός και η επιλογή των κειμένων μελέτης, όπως και η βιοματική σύνδεση των μαθητών με τα λογοτεχνικά κείμενα, στοιχεία που κατέχουν κεντρική θέση στο παρόν σενάριο, συνδέονται άμεσα με την αξιοποίηση της ομαδοσυνεργατικής μεθόδου και της μεθόδου project. Στο πλαίσιο αυτό, ανάλογα με τη διαθεσιμότητα σχετικών λογοτεχνικών έργων, οι μαθητές μπορούν να ασχοληθούν είτε μόνο με την πόλη κατοικίας τους (ή με μία πόλη για την οποία υπάρχουν αρκετά σχετικά κείμενα) είτε να συγκρίνουν τις λογοτεχνικές απεικονίσεις περισσότερων πόλεων. Σε κάθε περίπτωση, βασική παράμετρος εξέτασης αποτελεί η μελέτη του μηχανισμού «κατασκευής» της λογοτεχνικής πόλης.

Αναλυτική περιγραφή των φάσεων υλοποίησης του σεναρίου

Α΄ φάση: Πριν από την ανάγνωση

(6 διδακτικές ώρες)

1^η -2^η διδακτική ώρα: Συζήτηση - Προετοιμασία

Η πόλη στην υλική-λειτουργική της υπόσταση / η πόλη της ιστορίας

✓ Η πόλη μου (ή οι πόλεις που θα αποτελέσουν το αντικείμενο της ερευνητικής εργασίας): Με βάση ποικίλο υλικό στο οποίο παραπέμπει ο εκπαιδευτικός (χάρτες, στατιστικές, δημογραφικές και ιστορικές πληροφορίες, τουριστικούς ή αρχαιολογικούς οδηγούς) γίνεται συζήτηση στην τάξη σχετικά με διάφορες πτυχές της πόλης: γεωγραφική τοποθεσία, πληθυσμός, σύνθεση του πληθυσμού, αρχιτεκτονική, ιστορική διαδρομή κ.ά. Οι μαθητές καλούνται να αντλήσουν επιπλέον πληροφοριακό υλικό για τις πόλεις από το διαδίκτυο (λ.χ. στους δικτυακούς τόπους των διαφόρων δήμων, στην ιστοσελίδα του [Υπουργείου Πολιτισμού](#) και συγκεκριμένα στον κόμβο «[Οδυσσεύς](#)», στο www.visitgreece.gr κ.ά.).

✓ Συμπληρωματικά, μπορεί να αξιοποιηθεί εικαστικό υλικό, όπως λ.χ. ο πίνακας του Ιωάννη Αβραμίδα με τίτλο *Η πόλις* και ο ομότιτλος του Δανιήλ Γουναρίδη (προσβάσιμοι μέσω του δικτυακού τόπου της Εθνικής Πινακοθήκης www.nationalgallery.gr). Κάποιες πόλεις έχουν αναπαρασταθεί από διάφορους καλλιτέχνες (λ.χ. το Ναύπλιο από ζωγράφους όπως ο Αγήνωρ Αστεριάδης, ο Νίκος Χατζηκυριάκος-Γκίκας, ο Φώτης Κόντογλου, ο Γιάννης Τσαρούχης κ.ά.). Πώς αναπαριστούν οι καλλιτέχνες την πόλη; Ποιες ομοιότητες και ποιες διαφορές παρουσιάζουν οι αναπαραστάσεις τους; Ποιες πλευρές της απασχολούν τον κάθε καλλιτέχνη; Μπορεί να ζητηθεί από τους μαθητές, ατομικά ή σε ομάδες, να αναζητήσουν περαιτέρω εικαστικό ή άλλο υλικό σε σχέση με τον παραπάνω προβληματισμό, να το παρουσιάσουν στην τάξη και να το σχολιάσουν. Τόσο στην αναζήτηση όσο και στην παρουσίαση του υλικού ενθαρρύνονται να αξιοποιήσουν τις νέες τεχνολογίες (διαδίκτυο, μηχανές αναζήτησης, λογισμικό παρουσίασης).

✓ Η πόλη «εκ των έσω»: Η παραπάνω «εξωτερική» προσέγγιση της πόλης συγκρίνεται με την «εσωτερική» οπτική της: πώς βλέπουν οι μαθητές (και γενικά οι πολίτες) την πόλη τους; Ποια προβλήματα αντιμετωπίζουν στην καθημερινότητά τους; Τι αλλαγές επιθυμούν να επέλθουν; Για το ζήτημα αυτό μπορεί να ανατεθεί

στους μαθητές να αναζητήσουν σχετικές πληροφορίες σε άρθρα τοπικών εφημερίδων και στο διαδίκτυο.

Για παράδειγμα, για την πόλη του Βόλου μπορούν να παρακολουθήσουν οι μαθητές το ντοκιμαντέρ της σειράς της ΕΡΤ «[Τα λιμάνια μας](#)» (Γιώργος Διζικιρίκης, 1986), που αναφέρεται στην περιοχή του Βόλου και στην ιστορία της ή το ντοκιμαντέρ της σειράς της ΕΡΤ «[Φωτόσφαιρα](#)» (Δήμητρα Ζήρου, 2007), με ειδικότερη αναφορά στη σύγχρονη ιστορία και κυρίως στη βιομηχανική κληρονομιά της πόλης.

Αφορμές συζήτησης:

- ✓ Ποια από τα στοιχεία που περιέχονται στις παραπάνω σειρές σας ήταν άγνωστα;
- ✓ Πόσο έχει αλλάξει η πόλη από την εικόνα που παρουσιάζεται στις σειρές αυτές; (ιδίως στην πρώτη, παραγωγής του 1986)
- ✓ Εάν εσείς κάνατε ένα ντοκιμαντέρ για την πόλη σας, σε ποια σημεία της θα δίνετε έμφαση και γιατί;

Αφορμή για ενδιαφέρουσες συζητήσεις μπορεί να αποτελέσουν παλιές φωτογραφίες του Βόλου (λ.χ. της [συλλογής Κωστή Ζημέρη](#), του Στέφανου Στουρνάρα ή του Δημήτρη Λέτσιου).

3^η -6^η διδακτική ώρα: Ανάγνωση κειμένων από την ολομέλεια της τάξης

Η πόλη της φαντασίας / Η πόλη της λογοτεχνίας

- ✓ Η πόλη, εκτός της υλικής και λειτουργικής της πλευράς, και της ιστορικής της διάστασης, διαθέτει επίσης και μία φανταστική/κατασκευασμένη υπόσταση. Είναι η πόλη της φαντασίας, του μύθου, της ψευδαισθησης, της προσδοκίας ή της απογοήτευσης. Η πλευρά αυτή της πόλης γίνεται αντιληπτή κυρίως μέσα από τη λογοτεχνική (και καλλιτεχνική, γενικότερα) αναπαράστασή της.
- ✓ Στη φάση αυτή θα αναγνωστούν στην ολομέλεια της τάξης αποσπάσματα από κείμενα ανθολογημένα στα σχολικά εγχειρίδια ή άλλα που επιλέγει ο εκπαιδευτικός.

Στην περίπτωση πόλεων για τις οποίες υπάρχουν διαθέσιμα ανθολογημένα κείμενα, μπορούν να διαβαστούν στην τάξη οι υποθέσεις των έργων και αποσπάσματα από αυτά, και να αποφασιστεί κατόπιν από κοινού ποια κείμενα ενδιαφέρουν τους μαθητές και θα ήθελαν να διαβάσουν ολόκληρα. Εφόσον δεν υπάρχει σχετικός κατάλογος ή ανθολογία, ο εκπαιδευτικός και οι μαθητές θα αναζητήσουν τα κείμενα με τα οποία θα ασχοληθούν κατόπιν έρευνας στη σχολική, δημοτική ή άλλη βιβλιοθήκη, σε βιβλιοκριτικές και παρουσιάσεις βιβλίων σε στήλες εφημερίδων και περιοδικά βιβλίου και στο διαδίκτυο (λ.χ. [Βιβλιονέτ](#), [η Αργώ](#), [Σπουδαστήριο Νέου Ελληνισμού](#), ηλεκτρονικοί κατάλογοι δημοτικών και [ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών](#), δικτυακοί τόποι εφημερίδων και περιοδικών, blogs σχετικά με το βιβλίο).

✓ Κατόπιν, γίνεται συζήτηση στην τάξη σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο προβάλλεται η πόλη στα κείμενα αυτά, τις ομοιότητες και τις διαφορές που παρουσιάζει σε σχέση με την εντύπωση των ίδιων των μαθητών για αυτήν, τον ρόλο που διαδραματίζει στη σύνθεση του έργου.

✓ Τη συζήτηση γύρω από αυτή την πλευρά της πόλης μπορεί επίσης να εμπλουτίσει η ανάγνωση ποιημάτων, όπως λ.χ. «Η Πόλις» του Κ.Π. Καβάφη, στο οποίο η πόλη υπερβαίνει ακριβώς την υλική της υπόσταση, ανάγεται σε ιδέα που «ακολουθεί» τον πολίτη πέρα από τα στενά τοπικά και χρονικά όρια. Με αυτήν την αφορμή, μπορεί να ανακύψει προβληματισμός στην τάξη σχετικά με τη διάδραση του περιβάλλοντος με το άτομο, του εξωτερικού με τον εσωτερικό «χώρο». Σε παρόμοιο προβληματισμό μπορεί να οδηγήσει η συζήτηση γύρω από τα ποιήματα «Αθήνα» του Ασλάνογλου («δεν είναι δω τόπος να μείνουμε»), «Η πόλη» της Τσακνιά («η πόλη δεν κοιμάται τις νύχτες / κουλουριασμένο φίδι και λουφάζει») (*Ανθολόγιο Β΄ Γυμνασίου*) κ.ά.

Β΄ Φάση: Ανάγνωση

Η τάξη σε ομάδες μελετά ολόκληρα κείμενα (9 ώρες)

Οι μαθητές χωρίζονται σε ομάδες και μελετούν ολόκληρα έργα. Ο χωρισμός σε ομάδες μπορεί να γίνει με ποικίλους τρόπους: ανάλογα με το ενδιαφέρον των

μαθητών για τις υποθέσεις των έργων, κατά περιόδους αναπαράστασης της πόλης, κατά ειδικότερο θέμα ή είδος των κειμένων (λ.χ. μυθοπλασία, ταξιδιωτικά κείμενα, ποίηση) κλπ. Κάποιες ομάδες θα μπορούσαν πιθανώς να αναλάβουν την ανάγνωση μυθιστορημάτων, αποσπάσματα από τα οποία μελετήθηκαν στην Α΄ φάση. Κατά την ανάγνωση, τα μέλη των ομάδων κατευθύνονται να εντοπίσουν συγκεκριμένα στοιχεία στα έργα και να προβληματιστούν ως προς κάποια ζητήματα, κρατώντας λεπτομερείς ατομικές σημειώσεις.

Ενδεικτικά, για την πόλη του Βόλου οι ομάδες θα μπορούσαν να ασχοληθούν με τα παρακάτω κείμενα:

Ακρίβος, Κώστας. 2005. *Καιρός για θαύματα*. Αθήνα: Κέδρος.

Διβάνη, Λένα. 2002. *Ενικός αριθμός*. Αθήνα: Καστανιώτης.

Κατσιρέλος, Παναγιώτης. 1983. *Στάση Μαυρομάτη*. Αθήνα: Δωρικός.

Κούγιαλη, Γιώτα. 2000. *Στην αγκαλιά της κρατούσε φεγγάρι*. Αθήνα: Καστανιώτης.

Παπαδόπουλος, Γιάννης. 1999. *Ελπίδα*. Αθήνα: Εξάντας.

Κοινές δραστηριότητες & άξονες παρατήρησης για όλες τις ομάδες

- ✓ Ανίχνευση της εικόνας της πόλης και των ειδικότερων χαρακτηριστικών της: Ποιες όψεις της πόλης προβάλλονται; Σε ποιο χρονικό-ιστορικό πλαίσιο τοποθετούνται; Ποια είναι η δημογραφική της σύνθεση;
- ✓ Εκτίμηση της πόλης ως πεδίου συμβολής της κοινωνικοπολιτικής, της οικογενειακής και της ατομικής ιστορίας. Δίνεται περισσότερη έμφαση στην ιστορία της πόλης ή στη «μικροϊστορία» κάποιων κατοίκων της; Ποια η σχέση των γεγονότων της προσωπικής ζωής των κατοίκων με τα τεκταινόμενα σε ευρύτερο ιστορικό πλαίσιο;
- ✓ Διερεύνηση της σχέσης μυθοπλασίας-πραγματικότητας: Σε ποιο βαθμό περιστατικά, πρόσωπα, καταστάσεις, ή τοποθεσίες ανταποκρίνονται στη γνώση μας για την ιστορική πραγματικότητα; Σε ποια έκταση η μυθοπλασία συμπληρώνει ή αντικαθιστά την πραγματικότητα, και πόσο σημαντική είναι για την αφηγηματική

δόμηση του κειμένου και τη διέγερση του αναγνωστικού ενδιαφέροντος; Για αυτού του είδους τη δραστηριότητα είναι απαραίτητη η χρήση εξωλογοτεχνικών κειμένων (ιστορικών έργων, άρθρων σε εφημερίδες, χαρτών, μαρτυριών).

✓ Προσδιορισμός των στοιχείων της πόλης τα οποία διαδραματίζουν λειτουργικό ρόλο στο έργο: προωθούν την αφήγηση, επηρεάζουν την ψυχολογία, τη συμπεριφορά και τις πράξεις των ηρώων.

✓ Εξέταση των ειδικότερων αφηγηματικών τεχνικών, της γλώσσας και του ύφους του έργου: είδος αφηγητή, εστίασης, χρήση αναδρομικής αφήγησης, περιγραφής, σχολίου, τοπικού λεκτικού ιδιώματος, παλαιότερων χρονολογικά τύπων. Τα παραπάνω αφηγηματικά στοιχεία πρέπει να εξεταστούν σε σχέση πάντα με τη σύνθεση του έργου. Λ.χ. Ο αυτοδιηγητικός αφηγητής παρουσιάζεται να θυμάται γεγονότα της ζωής του κατά τα παιδικά του χρόνια στη γενέτειρά του; Ποια σχέση έχει με την πόλη του; Έχει τάση εξιδανίκευσης της πόλης του παρελθόντος ή την προσεγγίζει κριτικά; Χρησιμοποιείται ετεροδιηγητικός αφηγητής, ώστε να δοθεί η εντύπωση αντικειμενικότητας και αποστασιοποίησης από την πόλη; Υπάρχουν περισσότεροι αφηγητές, που προβάλλουν διαφορετικές πλευρές της πόλης, ανάλογα με τα βιώματα, την ιδεολογία, την κοινωνική τάξη, το φύλο, την καταγωγή, την εθνικότητα, τη θρησκεία τους; Ποιο είδος εστίασης υιοθετείται; Ποια είναι τα υποκείμενα και τα αντικείμενα της εστίασης και ποιες προοπτικές στην πόλη προβάλλουν; Πόσο πειστικά/αληθοφανή είναι η γλώσσα και το ύφος του έργου; Το φύλο του συγγραφέα συνδέεται με τις πλευρές της πόλης που προβάλλονται στο κείμενό του;

✓ Εντοπισμός των χαρακτηριστικών της πόλης, καθώς και της σχέσης της με τους ήρωες, στην αρχή και στο τέλος της αφήγησης. Έχουν μεταβληθεί τα στοιχεία αυτά και με ποιον τρόπο; Σε ποιον κυρίαρχο παράγοντα μπορεί να αποδοθεί αυτή η μεταβολή;

Κατά την ανάγνωση, τα μέλη των ομάδων κατευθύνονται να κρατήσουν λεπτομερείς ατομικές αλλά και ομαδικές σημειώσεις, συζητώντας διάφορα σημεία των μυθιστορημάτων. Η συζήτηση των μελών κάθε ομάδας, η επεξεργασία των κειμένων και η σύνθεση κοινών σημειώσεων, καθώς και η παρουσίαση του μυθιστορήματος που διαβάζει η κάθε ομάδα μπορεί να διευκολυνθεί με τη χρήση των ΤΠΕ. Ο εκπαιδευτικός θα μπορούσε να τους προτείνει λ.χ. τη χρήση της τεχνολογίας του «νέφους» (*cloud computing*) στο διαδίκτυο (βλ. παραπάνω [Αξιοποίηση των ΤΠΕ](#)). Η συγκεκριμένη τεχνολογία παρέχει τη δυνατότητα απομακρυσμένης αποθήκευσης ενός αρχείου, και την ταυτόχρονη επεξεργασία του από πολλούς χρήστες, όπως ακριβώς είναι το ζητούμενο στις ομαδικές εργασίες. Με τον τρόπο αυτό οι επιμέρους δραστηριότητες και άξονες ανάγνωσης μπορούν να τεθούν προς διαδικτυακή συζήτηση μεταξύ των μελών των ομάδων, να διατυπωθούν ζητήματα και διαφορετικές απόψεις και να αναπτυχθεί προβληματισμός για ποικίλες πλευρές του έργου.

Παρουσίαση των κειμένων της κάθε ομάδας στην ολομέλεια της τάξης (5 ώρες)

Κάθε ομάδα παρουσιάζει στην ολομέλεια της τάξης τα κείμενα που επεξεργάστηκε, τα χαρακτηριστικά των ηρώων, τις επιλογές τους και γενικότερα την πορεία ενηλικίωσής τους, με βάση τις σημειώσεις που έχουν κρατήσει. Η παρουσίαση μπορεί να γίνει με λογισμικό παρουσίασης και σύνθεση πολυτροπικών κειμένων (λ.χ. χαρακτηριστικά αποσπάσματα του έργου, διαγράμματα μαθητών, εικόνα, βίντεο, μουσική). Ως εναλλακτική της γραμμικής παρουσίασης της μορφής του PowerPoint μπορεί να αξιοποιηθεί η on-line εφαρμογή δημιουργίας παρουσιάσεων Prezi, η οποία επιτρέπει τη δημιουργία «μονοπατιών», το zoom-in σε σημαντικά σημεία της παρουσίασης (εικόνες, φράσεις), την εύκολη εισαγωγή εικόνων και βίντεο κ.ά. Επιπλέον, η εφαρμογή Prezi Meeting επιτρέπει στα μέλη της κάθε ομάδας να δημιουργήσουν συνεργατικά τις παρουσιάσεις τους, εργαζόμενοι ταυτόχρονα ο καθένας στον δικό του χώρο, ενώ επίσης έχουν τη δυνατότητα να παρακολουθούν τη

συμβολή του καθενός, να προβαίνουν σε διορθώσεις και να αναλαμβάνει ο καθένας κάποιο τμήμα της παρουσίασης.

Με αφορμή την εκάστοτε παρουσίαση, γίνεται συζήτηση στην ολομέλεια της τάξης, προτείνονται ερμηνείες, τίθενται ερωτήματα στις ομάδες και γίνονται συγκρίσεις μεταξύ των διαφορετικών αναπαραστάσεων της πόλης. Τόσο σε αυτή, όσο και στις άλλες φάσεις ενασχόλησης με τα κείμενα, πρέπει να ενθαρρυνθεί η κριτική κίνηση των μαθητών ανάμεσα στην οικειότητα του προσωπικού βιώματος της πόλης και στην «ανοικείωση» που συνδέεται με τη λογοτεχνική αναπαράστασή της, με τις εικόνες των Άλλων για αυτήν.

Γ΄ Φάση: Μετά την ανάγνωση

(4 διδακτικές ώρες)

Οι μαθητές, σε ατομικές εργασίες, πραγματεύονται ευρύτερα ζητήματα που απορρέουν από το κείμενο με το οποίο ασχολήθηκαν και την αναπαράσταση της πόλης σ' αυτό. Ενθαρρύνονται:

- ✓ να προβούν σε κρίσεις, να καταγράψουν συναισθήματα και απόψεις τους, και να κάνουν συγκρίσεις με την εικόνα που οι ίδιοι έχουν για την πόλη (Διευρύνθηκε η προοπτική τους από την επαφή τους με την προοπτική άλλων; Εμπλουτίστηκε η εμπειρία τους;)
- ✓ να προχωρήσουν σε μια δική τους αναπαράσταση της πόλης, με ένα εικαστικό έργο, μια φωτογραφική σύνθεση, ένα αφηγηματικό/περιγραφικό/ταξιδιωτικό/δημοσιογραφικό κείμενο, ένα βίντεο, τα οποία θα αποτελέσουν υλικό για ένα ιστολόγιο με θέμα την πόλη
- ✓ να συνθέσουν κείμενα για την πόλη σε πεζό ή ποιητικό λόγο, με βάση απεικονίσεις ποικίλων σημείων της πόλης που δίνονται στους μαθητές (ή φωτογραφίζουν οι ίδιοι).

Αξιολόγηση

Η αξιολόγηση των μαθητών σχετίζεται και με τις τρεις φάσεις του σεναρίου. Λαμβάνεται υπόψη, πέρα από τις ατομικές εργασίες, η συμβολή τους στις δραστηριότητες και στις εργασίες της ομάδας, καθώς και η συμμετοχή τους στις συζητήσεις σε επίπεδο ομάδας και τάξης. Αξιολογείται η ικανότητα των μαθητών να εντοπίζουν χαρακτηριστικά των λογοτεχνικών πόλεων, να επισημαίνουν τις τεχνικές αναπαράστασής τους, να προτείνουν ερμηνείες, να προβαίνουν σε συγκρίσεις, να προβληματίζονται και να ανάγουν τον προβληματισμό τους σε προσωπικό επίπεδο. Εκτιμάται η δημιουργία «προσωπικής σχέσης» με το κείμενο αλλά ταυτόχρονα και η ικανότητα κριτικής αποστασιοποίησης από αυτό. Επίσης αξιολογείται η βιωματική ενασχόληση με το λογοτεχνικό έργο, αντλώντας από δικές τους εμπειρίες της αναπαριστώμενης πόλης, αλλά επίσης η δυνατότητα κριτικής προσέγγισης της εικόνας που προβάλλουν οι συγγραφείς, όπως και η κριτική ενσυναίσθηση της δικής τους, προσωπικής «αναπαράστασης» της πόλης.

Απώτερος στόχος του προτεινόμενου σεναρίου είναι να αρχίσουν οι μαθητές να προσεγγίζουν την πόλη πολύπλευρα και δημιουργικά: πέρα από την υλική της διάσταση, να εκτιμούν το διαφορετικό τρόπο βίωσής της από τους κατοίκους της, τις ποικίλες καλλιτεχνικές αναπαραστάσεις και εικόνες της, οι οποίες εν τέλει τροποποιούν και εμπλουτίζουν την «πραγματική» της υπόσταση. Με τον τρόπο αυτό οι μαθητές αντιλαμβάνονται ότι η πόλη αποτελεί ουσιαστικά μία οντότητα «παλίμψηστη», έναν κεντρομόλο τόπο αναφοράς και ταυτόχρονα ένα πεδίο ποικιλίας και ετερότητας.

Φύλλα Εργασίας

Φύλλα εργασίας δεν παρατίθενται καθώς το σενάριο προϋποθέτει ελευθερία κινήσεων, όσο το δυνατόν μικρότερη δέσμευση, ενώ παροτρύνει τους εκπαιδευτικούς να φτιάξουν δικές τους δραστηριότητες, ανάλογα με τα ενδιαφέροντα και τις

δυνατότητες της τάξης, και να αγνοήσουν από τις υπάρχουσες όσες θεωρούν ότι για κάποιο λόγο δεν τους εξυπηρετούν.

Άλλες εκδοχές - Κριτική

Σε περίπτωση που οι μαθητές δεν ζουν σε πόλη μπορεί να επιλεγεί προς έρευνα λ.χ. το νησί ή η ευρύτερη περιοχή κατοικίας τους, ανάλογα με την ύπαρξη διαθέσιμου υλικού. Συμπληρωματικά (ή εναλλακτικά), θα μπορούσε η θεματική να αφορά λογοτέχνες της πόλης/περιοχής των μαθητών με ποικίλα ερευνητικά ερωτήματα: ποιοι λογοτέχνες κατάγονται από/έζησαν/ζουν στην περιοχή; Εμφανίζεται η πόλη καταγωγής τους στη λογοτεχνική τους παραγωγή; Ερευνητικό άξονα θα μπορούσε επίσης να αποτελέσει η έννοια της σύγχρονης μεγαλούπολης («μητρόπολης»), στην Ελλάδα και κυρίως στο εξωτερικό.

Τέλος, ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η διερεύνηση της «μυθοποίησης» συγκεκριμένων πόλεων, της διαδικασίας δηλαδή μέσω της οποίας η λογοτεχνική κατασκευή μιας πόλης οδηγεί στην ανάπτυξη μιας σχετικής «μυθολογίας» της (Αποστολίδου 1999, 2000). Η «μυθοποίηση» αυτή της πόλης φέρει συγκεκριμένα ιδεολογικά χαρακτηριστικά, αναπαράγεται, εξελίσσεται, τροποποιείται, στο γενικότερο κοινωνικοπολιτικό επίπεδο και σε βάθος χρόνου. Η πόλη καθίσταται έτσι ένα *ιδεολόγημα* εντοπισμένο σε έναν ευρύτερο πολιτισμικό χάρτη. Η έρευνα στο πεδίο αυτό εισάγει τους μαθητές σε έναν εξαιρετικά σημαντικό προβληματισμό σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο δημιουργούνται και λειτουργούν οι πολιτισμικοί κώδικες στη σύγχρονη εποχή, αλλά αναγκαστικά δεν μπορεί να αφορά μεγάλο αριθμό πόλεων. Είναι προφανές ότι σε όλες τις παραπάνω περιπτώσεις τροποποιείται ανάλογα η σκοποθεσία του σεναρίου, καθώς και το περιεχόμενο των δραστηριοτήτων.

Βιβλιογραφία για τον εκπαιδευτικό

Αποστολίδου, Β. 1999. Ο ρόλος της πεζογραφίας στη μυθοποίηση της πόλης. Το παράδειγμα της Θεσσαλονίκης. *Εντευκτήριο* 45: 29-40.

Αποστολίδου, Β. 2000. Λογοτεχνία της πόλης / πόλεις της λογοτεχνίας. Στο *Διαβάζοντας λογοτεχνία στο σχολείο ... μια νέα πρόταση διδασκαλίας*, επιμ. Β. Αποστολίδου, Β. Καπλάνη & Ε. Χοντολίδου, 335-346. Αθήνα: Τυπωθήτω–Γιώργος Δαρδανός.

Αράγης, Γ. 2001. *Αστική εμπειρία και αστική ιθαγένεια της νεοελληνικής λογοτεχνίας*. Αθήνα: Σοκόλης.

Εταιρεία Μελέτης Νέου Ελληνισμού. 1985. *Νεοελληνική πόλη: οθωμανικές κληρονομίες και ελληνικό κράτος. Πρακτικά του Διεθνούς Συμποσίου Ιστορίας (Αθήνα, 26-28 Σεπτεμβρίου 1984 & Ερμούπολη, 29-30 Σεπτεμβρίου 1984)*, τ. Α, Β. Αθήνα: Εταιρεία Μελέτης Νέου Ελληνισμού.

Easthope, A. κ.ά. 2002. *Κινηματογραφημένες πόλεις. Η πόλη στον κινηματογράφο και τη λογοτεχνία*. Επιμ. Κ. Τερζής & Σ. Τριανταφύλλου. Αθήνα: Πατάκης, Πανελλήνια Ένωση Κριτικών Κινηματογράφου, Εθνικό Κέντρο Βιβλίου.

Καστρινάκη, Α. 1997. *Η φωνή του γενέθλιου τόπου*. Αθήνα: Πόλις.

Μαρωνίτης, Δ. Ν. 1986. *Πίσω Μπρος. Προτάσεις και υποθέσεις για τη νεοελληνική ποίηση και πεζογραφία*. Αθήνα: Στιγμή.

Μπασκόζος, Γ. 1994. Στις απαρχές του αστικού μυθιστορήματος. *Διαβάζω* 338: 48-53.

Πασχαλίδης, Γ. 2004. Λογοτεχνικοί χάρτες / Χαρτογραφώντας τη λογοτεχνία: η λογοτεχνική γεωγραφία ως ερευνητικό πρόγραμμα. *Πρακτικά Ι΄ Επιστημονικής Συνάντησης, Μνήμη Άλκη Αγγέλου*. Θεσσαλονίκη: University Studio Press.

Ρέντζος, Γ. 2010. *Αναπαραστάσεις της πόλης. Μια παιδαγωγική για την κατάκτηση της πόλης*. Βόλος: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας.

Σαπουνάκη-Δρακάκη, Λ. 2005. *Η ελληνική πόλη σε ιστορική προοπτική*. Αθήνα: Διόνικος.

Τριανταφύλλου, Σ. 1990. *Κινηματογραφημένες πόλεις*. Αθήνα: Σύγχρονη εποχή.

Τσιριμώκου, Λ. 1988. *Λογοτεχνία της πόλης*. Αθήνα: Λωτός.

Τσιριμώκου, Λ. 2000. *Εσωτερική ταχύτητα. Δοκίμια για τη λογοτεχνία*. Αθήνα: Άγρα.

Tadie, J.-Y. 2007. *Το μυθιστόρημα στον εικοστό αιώνα*. Επιμ. Ι. Βασιλαράκης, μτφρ. Μ. Κουνεζή. Αθήνα: Τυπωθήτω–Γιώργος Δαρδανός.

* Τα κείμενα ακολουθούν τη νέα σχολική [Γραμματική Νέας Ελληνικής Γλώσσας Α', Β', Γ' Γυμνασίου](#) (Σ. Χατζησαββίδης σε συνεργασία με Αθ. Χατζησαββίδου, ΟΕΔΒ 2007).

** Για πρακτικούς λόγους, η χρήση του αρσενικού γραμματικού γένους θεωρείται ότι συμπεριλαμβάνει και το θηλυκό.